

Голос Ватры

ВЫДАНЯ ПОСВЯЧЕНЕ ЛЕМКІВСЬКІЙ ВАТРА І КУЛЬТУРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЕМКІВ

20.07.1984

ЧОМ І ЧЫМ ГОРИТ ВАТРА

Рівно двадцет років тому Добрий Бог по-волив мі першыраз видіти горы. Нашы Горы, єдины на світі, які серце пише великом буквом. Добрий Бог - лем Він знав як ем іх кохав.

Во чреві матери вивезли мя з них. Не дали ся вродити серед черкоту потічка, немовлячыма очыма раа лем хоцьбы пізрити на зелены верхи Лемковины. А запамятав бым іх. Не дали! І треба было, уж коли ся жыло, уж там ходити за няньом, потігати іх рукав і мамин кабат сіната:

- Няню, нянюську, а нарысуйте мі Черыла; мамусю, а Грыбів більший од Лігниці?

І малювали няньбо олуком і словама горы, мамина пісня шум ялиц родила, сжывляла. Довгыма зымовыма вечерами дудніла Гершкова корчма, выгонама силы нечмысты блукалі. І росли в мой маленькым серци горы великы, шторааз більшы, повны таемниц і боли. Росла любов, духова, безтілесна. Лем предмету той любови довгб не суджено было обняти очыма, дйтхнути, притулиты.

Але прышов такіи час, такіи ден, коли дэбры, літні уж родиче повілі:

- Іхайте, сьночкы, довбераме сами сіно, іхайте!

О першыи стрічы з горама писав ем давно, давно тому на „Лемківскій Сторінці“ (може то было навет ішы „Лемківске Слово“). Мам незмірну охоту і тепер, з перспектывы років поділіти ся тамтыма пережытыма, але мам одночасно свідоміст, што не могу ваняты дуже місця на сторінках „Голосу Ватры“, голосу, якіи вродив ся в тяжкых болізнях і якіи має можливість завучати лем раз до рока. Слівце лем речу! Заворожыли мя жывы горы! І мусів ем одвіджувати іх кождого року.

Прышов і такіи час, такіи ден, коли вернули мы до гір на завсе. Не до рідного села, бо там не было для нас місця, але і ту, де місце ся нашло, яличкы рідным шумят.

Черкнув ем тых пару слів о собі, о своїх мріях, о надіях, які ся по части сповнили. А кілько было подібных мі, кілько было таких, котрым не меньше, а може барже не давала жыти безмежна туга? Было і е іх соткы, тысячы. Як писав Семан Мадаєляна - в погідний ден позерайт на Снежку в Карконошах і биль ім гытан давит.

Чом не зобрати ся разом? Чом не поділіти ся пережытым, не зрадити надій? Втовды, як по сповіди - легшыи стае ся ден.

Кодили, блудили головом такы думкы, але треба было іскоркы, жебы рознітила оген, жебы запалила любов тых соток, тысячы сердец. Жебы розгоріла великом, стихійном ватром, великою, спільною любови.

І прышов час і вродив се такіи ден. В єдиный з соток перебесідуванах годия рэк до мя Владко Грабан:

- Петре, zorganizуйме алет лемківской молодежи!

- Зорганизујме!

Од думкы до діла дорога далека. З двох ырмаків не накладе огня. Та нашла ся жменька щырых душ, які в міру своїх можливости помогли. Розгоріла іскра. Імено тому поломену, тій стихіі - „Лемківска Ватра“!

Сповнила надіі, принесла овоч. Того року молоды лемкы уж сами приходили, просили: „Дайте нам даку роботу“.

Є робота! Не бракне ей нікому! Роки зыйдут, нич забодачены лемківскы душы замуят дородным ланом.

Збере нас ІІ Лемківска Ватра. Не знесе она одраз вшыткых высокых преград, якіма нас доля поділила. Та може однайде того зеренце народной мудрости, яка хоронила нас тысяч літ і заховала до днес.

Прыйд гу Ватрі! Горіт она щырым поломеньом безконецной лемківской любови. Прыйд гу Ватрі, гу святому огню, огріеш руки і думу. Понесеш тепло до рідной хыжы і на чужыну!

П. МУРАНКА

ТАЛЕРГОФ

1914 — 1984

В біжучим році минят 70 літ од талергофської трагедії, найбільшої (поза виселінном трагедії нашого народу. Можливе — найде ся дахто, што повіст: «А гітлерівски лягры были страшнійши, а друга світова війна зобрала більше жертв». Таке стверджня буде правдиве, але не в однесіню до нашого народу.

Лемки, серед народів Австро-Угорщини, не заінтересуваных політичкым монархіі становили лем 3%, тымчасом в Талергофі, серед інтернуваных (ци не за легке окрисліня) было їх аж 30%. Тото непропорціональне зоставліня справило, што Талергоф став ся символом передовшткым лемківской трагедії. Разом з Талергофом перестала існувати наша інтелігенція, провідня, творча сила народу. Наслідки того видочны сут до днес.

Поніже друкуеме фрагменты дневника Т.Курилли — сына священника в Фльоринки. Поміщений в «Талергофским Альманаху» дневник — то блиско 100 сторін густого друку.

(РЕДАКЦІЯ)

Т. КУРИЛЛО

ДНЕВНИК ЛЕМКА

З ТАЛЕРГОФУ

(фрагменты)

1914

14 ВЕРЕСНЯ, понеділок. О годині 8 вечером видждат перший транспорт лемків з горлицкой вязниці.(...)

При нашым выході з вязничных поміщнь зобрало ся велике число горличан, які односили ся до нас чомси ворожо і зневажали нас. На тоты зневагы мы не реагували, без слова продовжаючи свою дорогу.

16 ВЕРЕСНЯ? Переїжджаме через Угорщину (Венгрию). Нестерпна спека. В залертым вагоні страшечні душно, бо дуже нас в ним, а отверати вагон заборонено. Декотры з нас лежат на підлозі праві непритомны.

18 ВЕРЕСНЯ. О 10 годині ночі прибуваме до міста Грац в Штирії, пізнійше до Аотисендорфу і Карлгофу. На стації стрічают нас жовніре з талергофского лягру. Уставившы нас в ряды, по штырйох, кажут іти за соом. При

світлі смолоскыпів ідеме піше до лягру під ударами кольб і боканчів, по илечах і де понаде. Ідучий попри мі Димитрій Качор з Бодаків (выдатний співак і зберач фольклору-прип.Ред) отримав міцний удар кольбом, стиснув зубом, іде дальше, та од міцного болю слезы вказали ся в очах. Наш транспорт розділяют до польовых шатер, в яких, посередині і по боках находит ся по пару снопів соломы; спати мож лем сидячи.(...)

19 ВЕРЕСНЯ. Істи не дают. Если дахто з нас ма кавальчык хліба, ділит ся з другыма
21 ВЕРЕСНЯ. О 10 годині рано отримуеме першыраз хліб а по полудни пенцакы.(...)
27 ВЕРЕСНЯ, неділя. Прекрасний ден. Молебєн до Божой Матері.(...) Співали звычайно, але численны плакали і не могли співати. Результатом того молебєна было нове розсіянє нас по штыткых шатрах. Сдаряло ся і так, што одділяли діти од родичів, брата од брата. Я нашося в шатрі № 15.
29 ВЕРЕСНЯ. Шестеро люди змерло рано. Жовніре, пошыпавшы їх негашеным вапном вынесли і закопали, не дозволившы не лем служыти панахиду при їх гробах, але і одпровадити тіла їх родинам.

5 ЖОВТНЯ, понеділок.(...) Раз по раз прибувають новы інтернуваны. Число заселячых наше шатро доходит уж до 300.

10 ЖОВТНЯ.(...) Привезли лемків з грибівского і сандецкого повітів.(...) Виджу перед великым бараком (...) свяц. Василя Курилли настоятеля парафії Фльоринка, свяц. Теофіля Качмарчыка з Білцаревой зо сынами, Любомиром — нотарияльным делегентом і Володимиром. Замінити з ними хоцєм едно слово не было як, бо за пятами ходили озброєны воины.

(Докінчєня на сторони 6)

ТВОРЧИСТ МОЛОДИХ

ВОЛОДИСЛАВ ГРАБАН

МАМО

Вы нас колысали смереків колысаньом
 осени і зим надходячых
 Зосхненн травн полонин
 кольорами встаючого дня отуляли
 немовлячы головы
 На мягкым волосью Вашы руки
 крылаи птахів трепотали
 Вы не могли нам дати жменьку більше
 нич сині очы барвінків
 тишыну ватр выгасненых
 і тавро боляче
 лемківске

СТЕФАНІЯ ТРОХАНОВСКА

х х х

Коли ты найду
 в густым крячывю
 што-с ся загубив в ним
 за дня
 час ся на хвилию затримат
 хмары перейдут
 як дикы лебеді
 а мы підеме
 за нима

ПЕТРО МУРЯНКА

БЕСИДА

(за Тургеневым)

Вершки гір. Зелений вінець Лемківського
 Бескиду. Чудовий край. Над горами синє, ров-
 сміанє небо. Шуршит возина над прудком Каме-
 ницьом, а там, на протилежних краічках малого
 світа, дві сусідки - горы, Чершля з Яворинам
 бесиду сой ведут.

І повідат Яворина до сусідки:

- Што нового чути? Ты там ліпше видиш, як там долину?

Проходят тисячы років - една хвиля. І гурмит в одповіді Чершля:

- Спокійно, як завсе, синьо, здорово. Вітер лем пофиглював, до тебе полетів.

Рас проходят тисячы років - една хвиля.

- А тепер? - звідує Яворина.

- Тепер виджу там, долину дрібны хруцы, на двох ногах.

- Люде?

- Так, люде!

Проходят тисячы років - една хвиля.

- Но, а тепер? - звідує Яворина.

- Виджу більше хруців - люди. Ідут гу мі підходят гет. Та і на тебе ідут, не чуєш?

- Чую, але добрі мі, як завсе. Спокійны видно створіня.

Перешли зас тисячы років - една хвиля.

- Но і як ти там? - звідує Яворина.

- Цілком добрі - одповідат Чершля - при-
 выклом до тых люди. Весело мі з нима.

- А тепер? - звідує Яворина по тисячах
 років - едній хвили.

- Штоси дивне. Проходили нераз війны, го-
 ріла земля, але тепер цілком не то. Нашых при-
 ятели, наших добрых люди, женут інчы люде. Бут
 грозят. Не чуєш плачу?

- Чую - повідат Яворина.

Проходят роки - една хвиля.

- Як ти там? - звідує Яворина.

- Ой, барз жлі. Нияк не привыкну.

- Діждий, вернут добры часы. А тепер еспий
 бабусю, дост ме ся набесидували.

Снят горы. Сникот о справедливости під си
 нім небом, під ясным - едным для вшыткых не-
 бом. Ждут!

ЛЕМКІВСКА ВАТРА '83

Л И Т О П И С Е Ц
Л Е М К І В С К О Й
В А Т Р Ї
З А П И С А В :

Першу Лемківську Ватру розпалив Семан Маделян - наш знаменитий письменник.

На „Лемківській Ватрі '83" поставлено 46 шатер, в яких замешкало 314 осіб в 87 місцевостях.

Крім того одвиділо Ватру (був такий, што рахував) 457 перехідних гости.

Найстаршым участником Ватри був 72-літній Няньо-Ваньо Галчык, наймолодшом - тринадцятирічна Наталія Грабан.

Ватру репрезентувало 6 віроісповіданій і неусталене число орієнтацій суспільно - політичних.

До конкурсів приступило 52 учасників а здібних было ішх з десятеро. Причин недисповищи не выяснили.

Бригада порядкова Ватри назберила 246 фляшок, ріжного роду і величини, в тым 198 надаючых ся до одпродажи.

Хворых не занотувано, медсестры марно стратили час.

Організаторів Ватри запрошено (до того часу) на четвери хрестини; маот тых надію, што будут і на весілях!

Ватра горіла 61 годин і 49 минут (спалено 6 метрів кубичных дров, в тым 2 метры отриманого в приділу надісництва).

ЛАВРЕАТЫ КОНКУРСІВ

КОНКУРС ІСТОРІІ І ГЕОГРАФІІ ЛЕМКОВИНИ

1 - Богдан Мартинюк, Варшава; 2 - Семан Маделян, Чмель; 3 - Ярослав Горошак, Хоцянів; виріжніня - Ярослав Трохановскій, Білянка

КОНКУРС ПІСНІ

1 - тріо: Христина Квочко, Анна Хужин і Анна Сьвенца, Хобеня - Жнін;
2 - тріо: Оля Васенко, Мирослав Клинковскій і Богдан Пеляк, Крениця;
3 - Галіна Перегрим, Тшовици;
виріжніня (нагорода публіки) - тріо: Єлена і Нея Кобані, та Єва Кузяк, Олесниця

КОНКУРС РЕЦИТАЦІІ

1 - ех ецо: Анна Тылявска, Розділя і Ярослав Трохановскій; 2 - Мирослав Клинковскій;
3 - Ніна Гнатяшак, Чмель

КОНКУРС МАЛЮНКУ І РИСУНКУ

1 - Агафія Вархоляк, Крениця; 2 - Славомір Трохановскій, Білянка; 3 - Лідія Трохановска; виріжніня - Володислав Цидило, Вроцлав

КОНКУРС ФОТОГРАФІІ

1 - Іван Дичко, Горлиці; 2 - Петро Басалыга, Крениця; 3 - Богдан Мартинюк

ЛЕМКО РОКУ 1983 - ЯРОСЛАВ ТРОХАНОВСКІЙ

О ВАТРІ '83 ПИСАЛИ:

.../ „Dla wielu Łemków, szczerem z odległych województw, była to pierwsza w życiu okazja do spotkania bliskich i sąsiadów z młodości ojców i matek. Wielu z nich po raz pierwszy zobaczyło też wście pradziadów, usłyszało nieskazitelną nowoczesnością mowę i pieśni rozbrzmiewające przy płonącej dziei i noc wiatrze". /.../ „Podkarpacie", 23.II.1984

.../ „Видів ем розрадувани молоди лица і велике задоволення в того, же ту пришли. В их памяти на все останут тоты три дни, до котрых будут мыслями вертати може і ціле жытя. Кж никто их не стримат од того, жебы не пришли ту зас на другій рік, ци за десят." /.../ „Наше Слово", 6.XI.1984

„Program „Watry" wypełnily konkursy i spotkania. Konkursy: fotograficzny, recytatorski, śpiewaczy i plastyczny przyniosły wiele prac, w większości stworzonych na biwaku, niektóre bardzo interesujące i wartościowe artystycznie." /.../ „Zarzewie", 11.IX.1983

В 1983 Р МИНУЛО

- 1120 років од прибытя до Великомораві місци Кирила і Мефодія
- 200 років од народжыня Василя Довговича, поеты, вченого, члена Угорской Академіи Наук
- 180 років од народжыня Александра Духновича, поеты, педагога, автора і видавци шкільных підручників
- 150 років од створіня в Ужгороді хору „Гармонія", першого поліфоничного хору в Австро-Угорщині
- 140 років од народжыня і 90 років од смерти Володимира Хыляка, найвыдатнішого лемківского письменника XIX столітя
- 50 років од написаня череа І. Русенка „Вертепу в Карпатах" - найкращой сценічной штуки в лемківскій літературі.

ЛЕМКІВСКА ВАТРА '83

— Організатори „Ватри '83“, згідно з заповідом, вислали до Редакції „Нашого Слова“ верши лавреатів з конкурсу малих літературних форм. До днес не ввірили вони білого світа. Не лем з той причини поміщає їх в „Голосі Ватри“, хоц як мало місця має.

— Можливости творчы народной меншости окріслоє медже іншима — ей численніст. В наших обставинах кожного з тих вершів не постыдала бы ся добра збірка поезиї. Тимит факт, што до віночка перлин поезиї про лемківську Долю долучили наступны, створены на живо, на „Лемківській Ватрі“.

ВЫРІЖНИНЯ

MIĘCZYŚLAW MAĆZKA

ЛЕМКОВСКИЕ ЧАТЫ

nie znały zamków
 obca im była tęsknota do kłódek
 jakże więc okraść domy takie
 jak z nich duszę wywabić
 nie wiedział nikt
 od wieków
 i nie zaglądał nieprzyjaźnie
 do chat stojących otworem
 aż kiedyś
 sdy gospodarze wyszli rąbać drewno
 skradziono całe chaty
 tęskniące do ludzi

ЗДІСЛАВА ЗЕГАДЛУВНА ————— I НАГОРОДА

x x x

Гнеска сідме разом
 при єднім столі
 лемко ділит хліб
 рівненько на пів

Кусцьок мі ганьба
 Няньо мій не ділив
 в лемком хліба так
 рівненько

Конкурс

СТЕФАНІЯ ТРОХАНОВСКА ————— II НАГОРОДА

СУДНИЙ ДЕН

Ішли-сме того судного дня
 в незнане
 по части з добытком
 зо серцьом на двоє розорваным
 Ішли-сме на хвили
 на пару тыжни
 місяци
 А коли ся серце кус загоїло
 остали-сме на все
 дураци

ПОЕЗИИ

ЮРІЙ ГАВРИЛЮК ————— III НАГОРОДА

ГОРИ ЛЕМКІВЩИНИ

Гори
 Моя перша зустріч з ними
 В кроплинах літнього дошу
 Гори
 Далекі сині силуети
 Через туману білу засолону
 В світлі нового дня
 Невиспаного ока сонця

Гори
 Груди землі
 Річками пориті
 Шо котять помалу
 Тяжки камені
 Шумом одностайним
 Тишу усипляють

Гори
 Батьківщина чиясь
 Через когось
 Чомусь
 Забрана

ДНЕВНИК ЛЕМКА

3 ТАЛЕРГОФУ

6

(Докінчння зо сторони 2)

17 ЛЮТНЯ. (... (Насливий для мя ден, бо люди з грибівського і новосандецкого повітів перевели до нашого бараку. так што мешкам разом з вітцѡм.(...) Довідуя ся, што отец декан Петро Сандович і його сын Антоний, студент філософії, з Брунар, были розстріляны в Новым Санчы.

3 ЛИСТОПАДА.(...) Дідо С., видячы озброеного воюка, якіи провадит жінку з дітином на руках, звернув ся до него зо словами: „Пане джурний, стережте добрі того маленького зрадника, жебы вам не втѡк”(…). Стричам вдову по о.Максимі Сандовичу, правосл.священнику зо Ждыні, котрого розстріляли без суду і слідства в горлицкій в'язниці 6 вересня 1914р. 27 ГРУДНЯ, неділя. Болото. Ден праві теплий.

Священники служат обідню а пізнійше вечерню. Сдного інтернуваного, котрий підобрав кухарюви 10 компери, лягровы власти наказуют двогодинним "anbinden" (кара на стопі - прип. Ред.), при чым воюк так міцно затягнув мотузы, што (...) офіра не витримала кары і в ночи змерла.

1915

29 СІЧНЯ.(...) По полуденку перестало курити. Ловниры везут дьвра і угель на саях. Дрібний, худорлявий кін ступат помаленьки і дзвонит привязаным до хомонта дзвіночком На тых саях воят і хліб і труны.

23 КВІТНЯ.(...) Русиняк і Борух занимают ся шлифуванѡм найдѡнен при дорозі на вальчыків мартуру, на яких пізнійше вирізают напис „Памятка з Талергофу”.

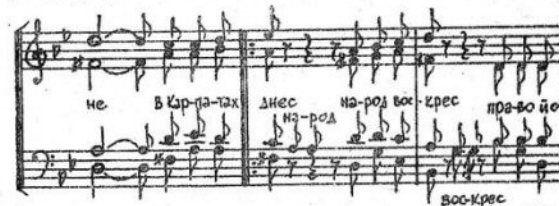
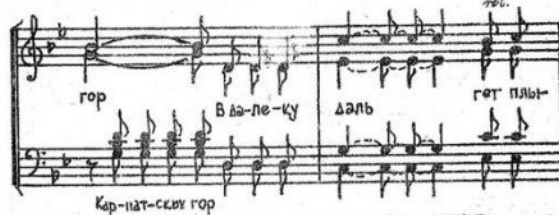
30 ЛИПНЯ. Умарно. Рано прибуват до лягру численний транспорт жінок і діти. Чом их не выпустили на волю? Діти плачут і кричат просячы воды і хліба.

19 СЕРПНЯ.(... (Працам ся зо всіма, бо заран рано наш транспорт новобранців має одіхати до 20 піхотного полку в Тарнові.

20 СЕРПНЯ.(...) Я їхав на фронт, де прибудня куля могла взяти мое жытя, і лишав старого няня в таким місці, одкаль здоровым і живым мало хто выхидит. Розстали мы ся зо слезами в очах, а і тым, што нас одпроваджали, заблесли слезы.(...) Поїзд рушыв і ту, в дорозі я раз іщи, уж з вікна вагона смотрив на оддаляючий ся лягер Талергоф.

НА ЛЕМКОВИНІ

Слова : Іван Русенко
Музыка : Ярослав Трохановскій

На Лемковині і в Талергофі
Невинна кров там пролята
Най в наших серцях на все остане
Памятка вічна і свята
Могучий хор Карпатских гор
Най вітер несе во всі страны,
Най прийде час, (прийде-теноры)
Най уж і в нас (правда-басы)
Здоптана правда стане.

МАРІЯ ГРАБАН

ТО КРЕНИЦЯ

Де в долині черкіт річки кличе,
 Де церковця трираменний двигат крест,
 Заслухане в дурманящий шум яличок
 Наше місто, наша пристань, наша чест.

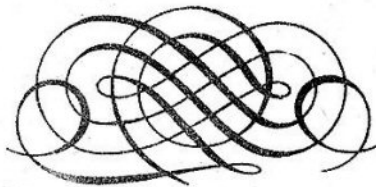
То Крениця,
 То Крениця води живої,
 То з Крениці
 Несе в простір хор церковний рідний спів,
 Соколята бистрі, млади
 Трудом стежки наші кладут
 До історії, за молитвом нашим ту.
 Нихто ся не стыдат діла,
 Пожертвує млади сили,
 На законі і на пробі кожний з нас,
 В нас не може дух змерати
 Лемковину воздвигати
 Мудром думком, міцном руком
 пришов час.

Не стыдаме ся прадідив і бесід,
 Стрій народний, рідна чуга, танец, спів
 Нам гордістю сут і кожний сміло піде
 В дни будучи і як прапор дивгне їх.

То Крениця,
 То Крениця води живої,
 То з Крениці
 Несе в простір хор церковний рідний спів,
 Соколята бистрі, млади
 Трудом стежки наші кладут
 До історії, за молитвом нашим ту.
 Пісня до сну колысала,
 Покін вітців споминала,
 Што земличку любували з цілх сил,
 Лемковина серцю блиска,
 Так, як матір і колыска,
 Хоцьбы лишыв ей, та буде о ній снів.

ВІ 1984 Р МИНЯТ

- 830 років од першої літописної вістки о граді Саноку
- 760 років од битви з татарами над рікою Калком, в якій брали участь і наші предки під проводом князя Данила Галицького
- 470 років од антифеодалного повстання селян Закарпаття
- 160 років од народження Єміліяна Чирнянського, доктора фізико-математичних наук, професора Ягвйльського Університету
- 70 років од смерті Миколая Маліняка – доктора філософії, видатного публіциста
- 15 років од заснування Ансамблю Пісні і Танцю «Лемковина»

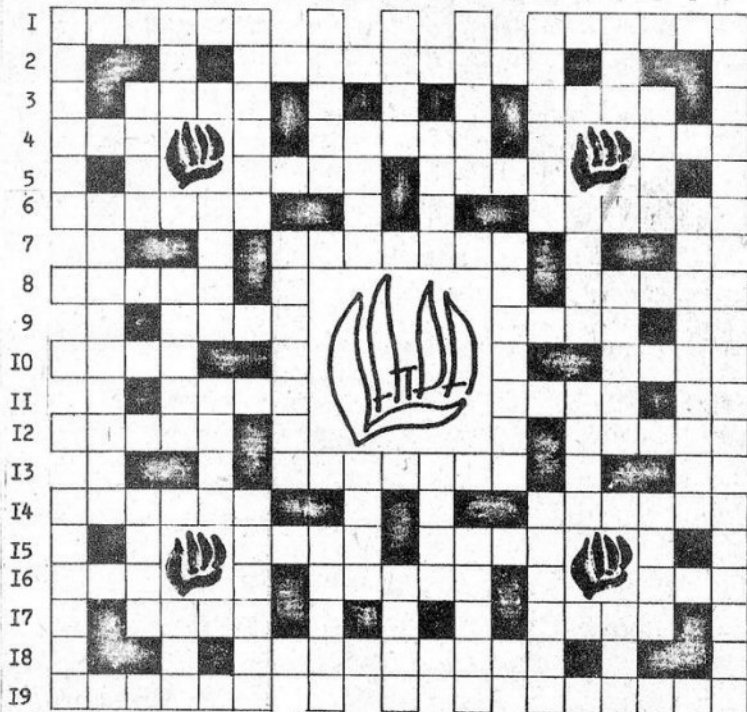

„ГОЛОС ВАТРИ”

зредували:

Петро Трохановський і Володислав Грабан
 співпраця технічна: Петро Клинковський
 рисунки: Володислав Грабан
 кріківка: Петро Трохановський
 Выдано з нагоди „Лемківской Ватры '84”
 тираж: 1000 екземплярів

А Б В Г Д Е Ж З І К Л М Н О П Р С Т У

Лемківська

КРИЖІВКА

ГОРІЗОНТАЛЬНО: 1) Амвросій Ковач — лемківський «проповідник» (в західнолемківській вимові) — літописець «Талергофського Альманаху»; 2) село, місце народження С.Мадзеляна і Я.Трохановського; 3) в VII — IX столітті боролися з ними наші предки — пацяча морда; 4) фоса — згасне в неділю, 22 липня — поема П. Мурянки; 5) плыне внас — на історії Лемковини заважила передовиткым Брестийска 1596р. і Мукачівска 1649; 6) село, або лемківський рослинний символ неволи — пастырска загорода; 7) форма суспільної організації наших предків, до недавня найменша адміністраційна одиниця в ПНР; 8) сусід лемка — в іконостасі; 9) газда тримат еден а газдня три — «стрефа», по великоруски; 10) друга част назвы лемківской організації в Америці — пили на него в Гершковій корчмі; 11) імено Дудры — в співанці застала дорогу з Дебрецина; 12) деревяний виріб з Новиці — друге сіно; 13) містечко на східній Лемковині, колиси звало ся Высоке Місто; 14) в вершы А.Павловича (1819-1900), ішов домо голодний — дерево або кін; 15) част даху — в приповідці, жовніре стрыляют а Пансіг іх носит; 16) іде од хрїну — може быти арештування — осіння або яря работа; 17) ходили в ярмі — гордіст лемківського народного одягу; 18) присілок Климківка (на мапах з часу зміны назв — «Завада»); 19) гора над Команчом (840м. н.р.м.) — една з найчастішых назв гір на Лемковині.

ВЕРТИКАЛЬНО: А) пострах голубів — ріка, права притока Дунайця; Б) на перину; В) оса або муха — лучит мозок з даным органом тіла; Г) невільник — маляр, кореспондент «Нашого Слова», родом з Бортного — жаячий овад; Д) організатор і комісар выставки «Лемки» в Новым Санчым (лютий — червен 1984) — мож ей отримати за переступство; Е) в вершы П.Стефановського выправляли іх хлопці на вечірках — дерево, в співанці «біло-червено проквітит»; Ж) тліє ся в ватрі; З) «Наше...» — небесний хоронитель; І) заступило півкішок — квітне в липни; К) куряча резиденція — улюблене дерево Антоїнича; Л) дівоче зля — пес, не пес; М) імя автора «Смаку Доли» — дрібний узел; Н) сестра обарячычка; О) бортак, в «Вертепі в Карпатах» І.Русенка циганка так зове Амроза (Амброза) — деликатний конец; П) надійде по літі — минит ся при сході сонця; Р) серед статку — під занаском — основатель і опікун лемківського музею в Змідрановій; С) кости, не кости — ріка, зберат білібіст від закарпатской Лемковини; Т) едно з сіл лемківського острова над Коросном; У) «газдо, веду вам корову назад; ручили сте, же тьвна, а она ся бігат» — весела з коляды.

АВАРЬ, в устах наших предків — ОБРЬ — утяяливы сусіды з VII-IX віку; ВАСИЛИЙ ВАВРІК, редактор і автор публікацій о Талергофі; ПАНШАР — хлоп (селянин) панщяняний.

Буквы в піль: 9-Г, 17-О, 4-Е, 2-М, 7-П, 13-Ж, 15-М, 11-Б, 18-Е, 15-В, 10-Т, 5-Л, 4-С, 3-К, 19-Б, 14-О, 19-П дадут Вам мудру раду І. Русенка.

Розв'язання самого госла належить надсылати на адрес: П. Трохановскі, ул. Крашевського 36/3, 33-380 КРІВІЦА до дня 10 серпня 1984 р. Спомеже правидловых розв'язань вильсосуванн востанут нагороды.